

2.3. «СТАРШІ» ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО – ВИХІДЦІ З ДРІБНОЇ ШЛЯХТИ ОСТЕРСЬКОГО СТАРОСТВА КИЇВСЬКОГО ВОЄВОДСТВА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Ігор Кондратьєв

доктор історичних наук, професор кафедри
всесвітньої історії та міжнародних відносин
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
e-mail: kondratt1972@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0696-2254>

Чимало очільників Війська Запорозького походили з різних категорій шляхетської верстви – вищої князівської, як Михайло Вишневецький («старший» реестру в 1569-1574 рр.), повноправної шляхти – як Богдан Хмельницький (гетьман у 1648–1657 рр.) чи Іван Мазепа (1687-1709 рр.), або ж дрібної шляхти – замкового (околичного) боярства чи так званої «служебної»¹ шляхти. Центрами скупчення такої шляхти в Київському воєводстві були Любецьке, Остерське та Овруцьке староства. Звідси брало своє походження кілька «старших» та реєстрових гетьманів Війська Запорозького. Наприклад, з роду любецьких шляхтичів Савичів Величковських вийшов старший Війська Запорозького Григорій Савич Чорний (1624, 1625, 1629–1630 рр.)². З Любецького староства походив «старший» Війська Запорозького Іван Михайлович Сулима (1633–1635 рр.)³.

Виходили козацькі ватажки і з середовища дрібної остерської шляхти. З місцевого боярства походив козацький ватажок Яків Остриянин (в джерелах фігурує як Яцько Степан чи Стефан)⁴. Історики-краєзнавці висувають версію, що насправді його звали Яцько Гломазда⁵.

---

¹ Служебна шляхта окрім військової служби була зобов'язана «службами» – певним комплексом обов'язків, у т.ч. й господарчого характеру, перед замковою адміністрацією.

² Щербак В. О. Чорний Григорій. *Енциклопедія історії України*: у 10 т. Київ, 2013. Т.10. С.558; Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). Київ, 2008. С.274-275.

³ Кондратьєв І. В. Батьківщина Івана Сулими село Рогоща. *Гілея: науковий вісник*: Зб. наук. праць. Київ, 2012. Вип. 66. С.19-24.

⁴ Щербак В. Яків Остриянин. *Історія України в особах: Давньоруська держава. Литовсько-польська доба*. Київ, 2012. С.428.

⁵ Пенський А. Г., Гузій В. М. Опис землі Козелецької: науково-популярне дослідження з минувшини рідного краю. Київ, 2011. С.57.

У 1621 р. Яків Острянин згаданий як козацький отаман. Від 1630 р. став козацьким полковником. Навесні 1630 р. бився разом із Тарасом Федоровичем з польським військом під Переяславом¹. Повстання Федоровича починалося в сусідньому з Остерщиною Димері, де козаки перебили польську шляхту². На чолі загону реєстровців Острянин брав участь у Смоленській війні 1632–1634 рр.³

Весною 1633 р. запорожці брали участь у облозі Путивля та розорили околиці Рильська. Полк Якова Острянина вступив на територію Московської держави в районі Севська та взяв місто в облогу, після невдалої осади козаки дійшли до Валуйок та захопили місто. У червні Острянин з'явився під Білгородом, але взяти місто не зміг. Після Смоленської війни Острянин «осідає» поблизу Полтави⁴.

Влітку 1637 р. на Подніпров'ї спалахнуло козацьке повстання під проводом гетьмана Павла Бута (Павлюка)⁵. На Остерщині повстання очолювали Мурко та Носко⁶, від дії яких був вимушений тікати остерський староста С. Аксак⁷. Після поразки козацьких повстань у Речі Посполитій в 1637–1638 рр. козаки ходили грабувати московське прикордоння, але у 1638 р. Я. Острянин вийшов на Московщину, а його козаки були поселені у Чугуєві⁸.

Навесні 1638 р. Острянина вибрали старшим Війська Запорозького. 10 березня 1638 р. Яків Острянин видав універсал. В його тексті достатньо у традиційній формі для козацьких листів згадано про утиски поляками православних християн на Остерщині та окрузі: «в городах и поветах: козальском, остерском, нежинском, и во всех иных...». Зазначена у листі й особиста образа Я. Острянина – доведення до смерті його батька та каліцтво рідного брата: «к вашим горестям присовокупляем мы нашу горесть, которую причинила нам весть, дошедшая до нас из Остра, из дома отца нашего»⁹. Остряниця закликав усіх готуватися до повстання¹⁰.

¹ Щербак В. Яків Острянин. С.428.

² *Короткі українські регіональні літописи*. Київ, 2016. С.39.

³ Щербак В. Яків Острянин. *Полководці Війська Запорозького: Історичні портрети*. Київ, 1998. Кн. 1. С.288-289.

⁴ Там само. С.288-290; Кочегаров К. А. Взаимоотношения России и запорожского казачества с середины XVI века до 1654 года. *Сборник документов*. Москва, 2017. Т. I. С.22.

⁵ Щербак В. О. Яків Острянин. *Полководці Війська Запорозького...* С.290-291.

⁶ Представник дрібнобоярської родини Остерського староства Носків.

⁷ Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського (далі – ІР НБУВ). Ф.Х. Спр.11891. Арк.10.

⁸ Кочегаров К.А. Взаимоотношения России и запорожского казачества... С.24.

⁹ Бузун О. В. Історія Остерщини (нариси історії). Чернігів, 2010. С.56-58; Щербак В. Яків Острянин. *Полководці Війська Запорозького...* С.292.

¹⁰ Бузун О.В. Історія Остерщини... С.56-58.

В другій половині березня 1638 р. повстанці виступили із Запоріжжя та рушили лівим берегом Дніпра. Коли звістка про повстання досягла полковника Стефана Потоцького, той перебував в Ніжині й одразу розпочав підготовку до маршу, намагаючись зупинити Острянина до його появи в густонаселених районах. У свою чергу, повстанці за підтримки місцевого населення швидко просувалися вперед та дійшли до Готви (містечко у межиріччі Псла і Готви). В другій половині квітня 1638 р. коронне військо на чолі з С. Потоцьким програло битву під Готвою та відступило до Лубен¹.

Після перемоги під Готвою, до Остряниці стали стікатися тисячі селян, міщан та козаків. Остряниця став готувати наступ на Лубни, намагаючись дати там основний бій, в цей час військо Потоцького зайняло вигідні позиції між річками Сулою та Солоницею та відбили козацький наступ. За наказом Остряниці козаки повернули до Миргорода. Повстання стало охоплювати усе Подніпров'я. В цей час загін повсталих козаків здійснював рейд з Трахтемирова до Києва, але зненацька взяти замок не вдалося. Загін на чолі з Самуїлом Лащем відтиснув повстанців до Дніпра, ті переправилися до Труханова острова, перегрупувалися і намагалися вийти на зустріч із Острянином².

25 квітня Владислав IV видав універсал про негайну відправку грошей коронному війську. З Бару на чолі 5-тисячного карального загону виступив Ярема Вишневецький. 19 травня Вишневецький прибув до Лубен де об'єднався з загонами С.Потоцького. 30 травня поляки атакували позиції Острянина, військо якого було розгромлене. В ніч на 31 травня Острянин разом із найближчими послідовниками залишили табір під Жовнином та переправившись через Сулу рушили до московського кордону. Разом із Острянином за московський кордон перейшли більше 3 тис. чоловік. В Білгороді Я. Острянин висловив бажання служити московському цареві. Незабаром частина козаків виступила проти гетьмана, в одній із сутичок його було вбито. Опісля в Україну повернувся його син Іван, а разом з ним і майже усі переселенці³.

На нашу думку, антропонім Остряниця міг бути реальним прізвищем козацького ватажка. На Остерщині мешкало чимало носіїв цього прізвища. Наприкінці XVIII ст. бобровицький сотник Остряниця

---

¹ Щербак В. Яків Острянин. *Історія України в особах: Давньоруська держава. Литовсько-польська доба.* С.429.

² Там само. С.430-431.

³ Там само. С.431-432; Його ж. Яків Острянин. *Полководці Війська Запорозького: Історичні портрети.* С.294-298.

подарував церкві с. Мостища 99 десятин орної та сінокісної землі та 24 десятини лісу¹. В с. Боденьки Козелецького повіту священиком Успенської церкви був Данило Острицький². У 1764 р. полковим київським писарем був Степан Остриця³.

На Остерщині також був оселений й рід Тетерь, з якого вийшов гетьман Правобережної України Павло Тетеря. Як зазначав історик Я. Дашкевич, про життя Павла Тетері до 1648 р. відомо мало, а рік та місце народження достеменно не встановлені. Повне ім'я його звучало як Павло Іванович Моржковський-Тетеря. Яка частина у цьому прізвищі «родова», а яка представляє собою прізвисько відапелятивного походження, яке додавали до особового імені та родової назви (прізвища), невідомо⁴. Тим більш, що прізвиська які ставали родовими додатками до прізвищ, подекуди успадковуватись наступними поколіннями, або й вживатися у якості основного прізвища (як основного ідентифікаційного засобу)⁵. Я. Дашкевич зазначав, що частина цього прізвища – козацька (Тетеря), частина – шляхетська (Моржковський). Сам Павло Тетеря здебільшого використовував своє «козацьке» прізвище, але у козацький реєстр 1649 р. був вписаний як Мошковський, це прізвище він використовував й пізніше – у 1668–1670 рр.⁶

Дослідники висувують версії, що батько Павла Тетері міг походити як з шляхти, так і з козаків⁷. Проблема походження знімається повністю якщо припустити, що Тетеря походив з дрібного боярства, яке було постійним джерелом допливу до козацької верстви. Саме напівпривілейований статус Тетерь зумовив затвердження шляхетства Павла та його нащадків у 1659 р. королем Яном II Казимиром⁸.

Вважається що місце народження П. Тетері – Переяславщина, саме там він володів млином та був Переяславським полковником. За іншою версією він походив з Овруча, де жила родина Мошковських. Зверталася

---

¹ Историко-статистическое описание Черниговской епархии. Чернигов, 1874. Кн.5. С.213.

² Державний архів Чернігівської області (далі – ДАЧО). Ф.679. Оп.2. Спр. 5161. Арк.5; ДАЧО. Ф.679. Оп.10. Спр.1349. Арк.383 зв., 385 зв.

³ Центральний державний історичний архів України у м.Києві (далі – ЦДАК України). Ф.1455. Оп.1. Спр.1. Арк.1.

⁴ Дашкевич Я. Павло Тетеря. *Володарі гетьманської булави: Історичні портрети*. Київ, 1994. С.255.

⁵ Гук І. Соціальні аспекти українського антропонімікону XVI-XVII ст. *Вісник Львівського університету. Серія: філологія*. Львів, 2006. Вип. 38. Ч.ІІ. С.49.

⁶ Дашкевич Я. Павло Тетеря... С.255.

⁷ Там само. С.255, 256.

⁸ Руська (Волинська) метрика. Регести документів Коронної канцелярії для українських земель (Волинське, Київське, Брацлавське, Чернігівське воєводства) 1569–1673. Київ, 2002. С.808.

увага й на те, що у 30-і рр. XVII ст. на Київщині жив якийсь Іван Тетеря, можливо це був батько Павла¹.

Але рід Тетерь добре відомий на території Остерського староства від середини XVI ст., де проживало чимало його представників. Зважаючи що саме Волинь опісля Люблінської Унії була одним із постійних джерел допливу населення на Київщину, допускаємо його походження з дрібної овруцької шляхти, що переселилася на Остерщину. Іван Тетеря згаданий серед остерських бояр у 1550 р.² Відомо, що Тетері користувалася на Остерщині неабияким авторитетом, зокрема, постійно залучалися у якості свідків, підтверджували давність існуючих кордонів та володінь. 26 серпня 1606 р. остерський боярин Павло Тетеря виступив свідком по справі остерського міщанина Федора Набільського проти Яцка Кошина з іншими міщанами, за незаконне косіння сіна біля його хутора під Остром. У якості свідка П. Тетеря підтвердив давність хутора Набільських, зазначивши що цьому володінню більше 70 років³. У с. Літки (Літковичі) жив Яско Тетеря. В продажному запису 15 квітня 1612 р. остерського боярина Івана Богуша Яско зазначений одним із свідків угоди⁴. Можливо, це він згаданий й 1613 р., як отаман літківських бояр: «Старосты Ратомского в Летках мы не застали, только отамана Тетерю боярина и людей тамошних, собранных в громаду, находящихся во власти и в повиновении у старосты»⁵. 3 червня 1626 р. Яско Тетеря згаданий серед путних бояр Остра⁶. 7 листопада 1627 р. він був серед літківських бояр, що скаржилися на селян с. Літковичі за незаконний вилов ними риби з озера Глушець та інших водойм⁷. 15 квітня 1629 р. Яско був свідком продажу остерським боярином Іваном Богушем частини ґрунту у с. Літки остерському боярину Петру Тростяненку⁸.

Цілий «кущ» дрібних остерських бояр Тетерь бачимо у тексті королівської «апробації» Яна II Казимира 26 грудня 1663 р. Серед бояр, звільнених королем від несення боярських служб та проходження королівських люстрацій, були Павло, Сила, Хома, Яско та Терешко Тетері⁹.

За підрахунками Я. Дашкевича, Павло Тетеря народився близько 1620–1622 рр. Достеменно відомо, що у Павла Тетері був рідний брат Юрко

¹ Дашкевич Я. Павло Тетеря. С.255.

² Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (далі – AGAD). ASK. Dz.56.03. Ark.12.

³ ІР НБУВ. Ф.ХІV. Спр.2609. Арк.1

⁴ ІР НБУВ. Ф.ІІ. Спр.27807. Арк.1-1 зв.

⁵ Бузун О.В. Історія Остерщини... С.50-51.

⁶ AGAD. ASK. Dz.56.03. Ark.22.

⁷ ІР НБУВ. Ф.ХІV. Спр.4931. Арк.1-2.

⁸ Мищик Ю., Тарасенко І. З нових документів до історії Сіверщини (XVII-XVIII ст.) (частина 10). *Сіверянський літопис*. 2018. № 3. С.72.

⁹ ЦДІАК України. КМФ-36. Оп.1. Спр.220. Арк. 195-195 зв.

та зведений Шурло (позашлюбний батьковий син?), а також дві сестри, що стали дружинами українських шляхтичів М. Іскрицького та А. Пероцького¹.

Наприкінці 40-х рр. XVII ст. Тетеря розпочав канцелярську кар'єру в луцькому гродському суді, а в 1648 р. виступив на боці Хмельницького². У 1649 р. П.Тетеря був військовим писарем Переяславського полку, а в 1653–1658 рр. – переяславським полковником³. Нагадаємо, що Остерська сотня певний період входила до складу Переяславського полку, а чимало остерських бояр та шляхти стали його козаками.

Б.Хмельницький високо цінував Павла Тетерю як дипломата. П. Тетеря був у Москві в 1654 р.⁴ У 1657 р. гетьман знову надіслав його до Московської держави, Тетеря отримав лист до боярина Б.Морозова з проханням посприяти про допомогу у війні з поляками та кримськими татарами⁵. Високий статус Тетері підтверджується і його одруженнями, перша дружина була сестрою Івана Виговського, друга – дочкою Б. Хмельницького⁶.

Після смерті Б.Хмельницького Тетеря був одним з претендентів на гетьманську булаву. Наприкінці 1658 р. він переселився до Варшави та став одним з радників Яна II Казимира⁷. 16 червня 1659 р. Федір (Теодор) Сулима уступив «уродженому» Павлу Тетері села Йолча та Березки (на правому березі Любецько-Люєвського староства), отримавши на це королівський дозвіл. Водночас король надав Павлу Тетері та його нащадкам шляхетство, запис про це був зроблений у книги королівської канцелярії⁸. Цікаво, що уступлені Тетері села сам Ф. Сулима отримав від короля напередодні – 30 травня 1659 р.⁹

У 1662 р. П. Тетеря стає королівським секретарем та одним з кандидатів на гетьмани Війська Запорозького¹⁰. Його називають і одним

---

1 Дашкевич Я. Павло Тетеря... С.256-257.

2 Там само. С.257-258.

3 Чухліб Т. В. Тетеря Павло Іванович. *Енциклопедія історії України*: у 10 т. Київ, 2013. Т.10. С.75; Дашкевич Я. Павло Тетеря... С.257.

4 Чухліб Т. Секрети українського полівасалітету. Хмельницький–Дорошенко–Мазепа. Київ, 2011. С.64.

5 Переписка гетманов Лівобережної України с Москвой и Санкт-Петербургом. 1654–1764 гг.: *Сборник документов*. Москва, 2017. Т.1. С.272.

6 Дашкевич Я. Павло Тетеря... С.256; Таїрова-Яковлева Т. Гетьмани України. Історії про славу, трагедії та мужність. Київ, 2015. С.117; Її ж. Повсякдення, дозволя і традиції козацької еліти Гетьманщини. Київ, 2017. С.75.

7 Чухліб Т. В. Тетеря Павло Іванович... С.75.

8 Руська (Волинська) метрика. Регести документів Коронної канцелярії для українських земель... С.808.

9 ЦДІАК України. КМФ.-36. Оп.1. Спр.220. Арк.75-76.

10 Чухліб Т. Магнат, Козак і Гайдамака. Боротьба за владу Русі-України з Коронаю Польською (1569-1769 рр.). Київ, 2018. С.106-108.

з ініціаторів лівобережного походу Яна II Казимира у 1663 р.¹ 18 березня 1663 р. Тетері – полоцькому стольнику, секретарю та дворянину королівському, від Корони було пожалуване Чигиринське староство². 11 травня 1663 р. гетьман П.Тетеря видав універсал Київському Фролівському дівичькому монастирю на право володіти сс. Дмитровичі та Вишенькі³. Вже незадовго до смерті, у 1669 р. він відписав частину своїх сіл на Київщині Київському Межигірському Спасо-Преображенському монастиреві та Києво-Печерському монастиреві⁴.

26 жовтня 1663 р. П.Тетері був пожалуваний уряд брацлавського старости⁵. Під час походу на Лівобережжя Яна II Казимира у 1663-1664 рр., загопи на чолі із Тетерею вели бойові дії на Чернігово-Сіверщині, зокрема, брали участь у облозі Глухова⁶.

Гетьманом Правобережної України Павло Тетеря був у 1663–1665 рр. У 1670 р. переїхав до Молдови, а згодом – до Османської імперії, де й загинув у квітні 1671 р.⁷

Але чимало Тетерь та Тетерь-Моржковських залишилися мешкати на території Київщини та Чернігівщини, й з кінця XVIII ст. претендувати на отримання статусу російських дворян. Одними з перших це зробили мешканці с.Сибереж, що знаходилось на території колишнього Любецького староства. 17 червня 1786 р. до Чернігівської комісії подав документи «хорунжий артилерии полковой» Федір, а також «канонеры» Омелян, Антін, Михайло, Степан, Ігнат, Петро, Ілля та Петро Тетері. Своім предком вони зазначали Івана Тетерю: «в коем они показали предкове фамилии у Тетерь начинало от 1661 году в Королевстве Польском состоял в числе тамошнего шляхетства». За їх даними згодом Іван Тетеря «вышел» з Польщі та став жити у с. Сибереж⁸. У нього були чотири сини Олексій, Іван, Мойсей та Григорій. Доказами свого шляхетства було пред'явлене свідоцтво «урядников» Лідського повіту, випис з гродських книг Лідського повіту, а також свідоцтво 12 дворян

---

¹ Александрович М. Н. Остерский уезд. Киев, 1881. С.57-58.

² Руська (Волинська) метрика. Регести документів Коронної канцелярії для українських земель... С.811.

³ Акты, относящиеся к истории Западной России, собранные и изданные Археографической комиссией. Санкт-Петербург, 1853. Т. 5. С.109.

⁴ Чухліб Т. В. Тетеря Павло Іванович... С.75.

⁵ ЦДІАК України. КМФ.-36. Оп.1. Спр.220. Арк.160-161 зв.

⁶ Александрович М. Н. Остерский уезд. С.59; Антонович В. Прилуцкий полковой есаул Михайло Мовчан и его записная книга. *Киевская Старина*. 1885. Т.ХІ. С.57-84.

⁷ Чухліб Т. В. Тетеря Павло Іванович. С.75.

⁸ ДАЧО. Ф.133. Оп.4. Спр.4. Арк.471

Чернігівського повіту¹. За рішенням Чернігівської комісії вони були внесені до VI частини Дворянської родовідної книги, як давній рід².

В списках 1786 р. дворян Козелецького та Переяславського повітів Київського намісництва бачимо священика Григорія Васильовича Тетерю-Марховського, 1713 року народження. Його дружина Марія була донькою священика Івана Орловського. Кріпаків у подружжя не було, жили вони у с. Дударики (сучасне с. Дударків Бориспільського р-ну Київської обл.), де отець Григорій служив у місцевій Воскресенській церкві³. У цьому ж описі згаданий значковий товариш у відставці Григорій Васильович Тетерін-Михуловський, 1764 року народження, що проживав у м.Козелець, сім'ї не мав, селянами не володів⁴. Серед дворян Остерського повіту у 1812 р. був Василь Мажуховський-Тетерін⁵.

У 1843 р. Герольдія переглянула докази на дворянство Дмитра Івановича Тетері⁶. Як вже зазначалося, 17 червня 1786 р. цей рід був занесений до родовідної книги чернігівського дворянства як давній⁷. Згодом, за браком доказів, його вписали у другу частину книги, як рід що отримав дворянство по службі: «из дела видно, что состоящий в окладе Степан Тетеря с сыном Иваном, Черниговским дворянским депутатским собранием занесен в дворянскую родословную книгу в 1787 г. – в 6 часть, 1792 г. – в 2 часть». У подальшому цій гілці Тетерь у дворянстві було відмовлено⁸.

Отже, з середовища дрібної остерської шляхти походив Яків Острянин, якого навесні 1638 р. вибрали старшим Війська Запорозького. Безсумнівно, що повстання під його проводом стало передвісником подій середини XVII ст. Прізвище Остряниця ймовірно було реальним прізвищем козацького ватажка, адже фіксуємо на Остерщині інших носіїв цього прізвища. Остерське походження мав і рід Тетерь, з якого вийшов гетьман Правобережної України Павло Тетеря (Моржковський-Тетеря), який затвердив за собою повноправне шляхетство привілеєм короля Яна II Казимира у 1659 р. Представників роду остерських бояр Тетерь фіксуємо в регіоні від середини XVI ст., Моржковських та Тетерь-Моржковських – від XVIII ст.

---

¹ Там само. Арк.471 зв.

² Там само. Арк.478.

³ ДАЧО. Ф.133. Оп.2. Спр.5. Арк.116 зв. – 117.

⁴ Там само. Арк.117 зв. – 118.

⁵ ДАЧО. Ф.133. Оп.1. Спр.187. Арк.21 – 21 зв.

⁶ Там само. Спр.305. Арк.153 – 154.

⁷ ДАЧО. Ф.133. Оп.4. Спр.4. Арк. 478.

⁸ ДАЧО. Ф.133. Оп.1. Спр.305. Арк.153 – 154.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

AD NOTAM

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ ПАМ'ЯТІ ВОЛОДИМИРА КРИВОШЕЇ (1958 – 2015)

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 24.11.2023 р. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 13,5. Тираж 100 прим.

ТОВ «КНТ»
Тел. (099)-232-40-59, (096)555-19-80
E-mail: knt2012@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції справи ДК № 581 від 03.08.2001 р.